

**FORMAREA REPREZENTĂRILOR GENDER LA VÂRSTA
ȘCOLARĂ MICĂ ÎN FAMILIA COMPLETĂ ȘI CEA
MONOPARENTALĂ: STUDIU COMPARATIV**

POPESCU Svetlana, masterandă,

OVCERENCO Nadejda, doctor, conf. univ.,

Universitatea de Stat din Tiraspol, Republica Moldova

Schimbările în societate influențează mult comportamentul și relațiile dintre oameni, în special, raporturile dintre genuri. Rolurile genurilor, caracteristicile și comportamentele atribuite mai mult bărbaților și femeilor sunt într-o continuă schimbare. Statisticile actuale constată că modelul egalității genurilor devine un deziderat al contemporaneității, iar inițierea și menținerea unui proces eficient de abordare echitabilă a bărbaților și a femeilor conferă garanție democratizării societății.

Luând în considerație necesitatea de a face față schimbărilor rapide care survin în situația Republicii Moldova, precum și cerințele de racordare la standardele internaționale privind respectarea principiului egalității genurilor, consolidarea unei societăți interculturale în care se respectă diferențele dintre membrii acesteia, devine un imperativ al timpului.

Identitatea de gen este ca particularitate psihofiziologică și socială, care trebuie să se formeze la copil din frageda copilărie cu tendința de a se determina și stabiliza pe parcursul școlarității, de aceea psihologii și pedagogii: Bodrug-Lungu V. [1], Cuznețov L. [2], Miroiu M. [3], Ovcerenco N. [5, 6], Stănciulescu E. [8], etc., susțin că mediul școlar, ca și cel familial, are un impact enorm asupra constituirii și menținerii acestei identități prin prezentarea imaginii-model a bărbatului și femeii. În relații cu semenii, copiii preiau identificarea sa și mențin aprecierea adecvată a celorlalți. Respectiv, ei deprind comportamente dezirabile din punct de vedere social, în funcție de genul pe care îl au, încercând să observe comportamentele celor care fac parte din aceeași categorie de gen cu ei, să le aprecieze eficiența și să le utilizeze ulterior mai reușit.

Schimbările în societate influențează mult comportamentul și relațiile dintre oameni, în special, raporturile dintre genuri. Rolurile genurilor, caracteristicile și comportamentele atribuite mai mult bărbaților și femeilor sunt într-o continuă schimbare. Astăzi, obiectivul major al promovării concepției gender constă în dezvoltarea egalitarismului gender prin instruirea/educarea/comunicarea dintre reprezentanții unei comunități interculturale, care funcționează după principiul „toți egali, toți diferiți” [5].

Formarea reprezentărilor gender are drept finalitate dezvoltarea culturii nonsexiste, egalitariste, de parteneriat; formarea reprezentărilor gender reprezintă un instrument important de introducere a dimensiunii de gen în dezvoltarea societății și realizării egalității genurilor.

Gen/gender nu presupune doar relații băieți-fete, femei-bărbați, ci și analiza deosebirilor între rolurile responsabilităților, obligațiilor, barierele și oportunitățile bărbaților și femeilor într-un anumit context social, în evoluția lor sub influența clasei sociale, religiei și culturii, vârstei, etniei, la care se adaugă mediul geografic, economic și politic. În acest context social, rolurile de gen se pot manifesta în mod flexibil sau rigid, identic sau diferit, complementar sau conflictual. În noua viziune, este important că aceste diferențieri sunt dependente de loc și de timp, și se pot schimba [1].

Miroiu M. menționează că educația este un mijloc indispensabil în materia formării egalității dintre sexe, întrucât datorită acesteia societatea transmite roluri și norme, cunoștințe și competențe. Este vital important ca sistemele educative și componentele lor diverse (instituții, profesori, curriculumuri, programe etc.) să confere și să delege responsabilități analoge băieților și fetelor, preluând sarcina corijării blocajelor, inerțiilor sexuale existente. Profesioniștii, mass-media, de asemenea, sunt implicați în măsura în care joacă un rol considerabil în difuzarea și consolidarea normelor și cunoștințelor stabilite [3].

Încă din copilărie fiecare din noi conștientizează că băieții și fetițele, bărbații și femeile se deosebesc. La vârsta mică școlarității plasamentul diferențelor își păstrează configurația, fetele preferând acomodarea în combinație cu confruntarea, ultima având frecvența mult mai redusă în comparație cu reprezentanții genului opus. Spre deosebire de fete, băieții la această vârstă demonstrează preferințe mai accentuate decât fetele cu privire la cooperare și confruntare [7].

Ca criteriile de formare gender pot fi: montarea relațiilor interpersonale corecte dintre un băiat și o fată; aspirarea spre înțelegerea reciprocă; dezvoltarea calităților de bărbat; curajul, măiestria în muncă, cavaleriei, bunăvoinței, sânguința, rezistența la greutate etc.; dezvoltarea calităților specifice fetelor: bunătatea, feminitatea, receptivitatea, răbdarea, grija, dragostea față de copii, manifestarea sincerității, încrederii, fidelității, bunăvoinței, înțelegerea reciprocă etc.

Familia monoparentală este acel tip de familie în care copiii locuiesc doar cu unul dintre părinți. Familia monoparentală poate rezulta ca urmare a unor experiențe diferite: divorț, decesul unuia dintre parteneri, condiții de viață și vulnerabilitatea socio-economică, nașterea precoce a unui copil fără a se căsători cu tatăl copilului (mame adolescente), decizia unor femei de a avea un copil în afara unei căsătorii legale etc. Cei mai afectați în urma unui divorț sunt copiii de vârstă școlară mică, ei devenind mai neascultători, agresivi și mai puțin afectuoși. Studiile sociologice indică faptul că familiile monoparentale sunt mai expuse riscului de formare gender incorectă decât familiile cu doi părinți. Societatea în ansamblul ei exercită o puternică influență educativă asupra

individului, iar schimbările survenite în personalitatea acestuia se răsfrâng în mod firesc supra grupului social din care face parte acest individ-familia. În concepția sociologică (Durning P., Montandon C., Segalen M., Stănculescu E., Stahl Paul H., Salade D. etc.), familia reprezintă ansamblul de relații dintre oameni, cum sunt cele dintre părinți, dintre părinți și copii, precum și relațiile dintre frați. Familia înseamnă o instituție și o ideologie-ideologie despre relațiile dintre sexe, dragostea maternă și intimitatea familiei. Familia este responsabilă de producere, reproducere și consum, toate organizate în moduri diferite. De asemenea, familia este apreciată ca unitate socială primară, constituită din adulți și copii, între care există relații de filiație naturală sau socială care îndeplinesc funcții socio-umane importante [8].

Influența familiei asupra copilului este mult mai puternică decât alte influențe educaționale. Cu vârsta ea se atenuază, dar nu se epuizează complet niciodată. Cea mai importantă perioadă de vârstă a copilului în care familia are un rol deosebit este vârsta școlară mică. Este necesar să conștientizăm că deosebirile dintre rolul masculin și cel feminin vizează modul, natura, timpul și spațiul implicării, dar nu și gradul, mai mic sau mai mare, care de fapt nici nu poate fi comparat cantitativ, deoarece calitatea lor diferă esențial. Rolul matern și cel patern reflectă două raporturi cu timpul și cu spațiul, două viziuni asupra lumii, două morale. În timp ce rolul matern în spațiu și timp este indistinct, multifuncțional, cel patern este delimitat în spațiu și timp în funcție de activitatea și de tipul relațiilor familiale [4].

Vârsta școlară mică este considerată perioadă de vârstă oportună, pentru inițierea procesului de formare a reprezentărilor gender. În structura personalității școlarului mic nu este nimic stabil, determinat. Trăsăturile de caracter sunt fluide și încă nu sunt compensate de experiența de viață. O particularitate deosebită a școlarului mic este nevoia de împlinire, ce se manifestă în așteptarea unui proces care până acum nu a avut loc. Acesta are dorința „să fie mai repede mare, să devină cineva, să fie personal și independent” [2]. Școlarul mic manifestă o imensă curiozitate față de tot ceea ce îl înconjoară, o puternică nevoie de a ști, de a cunoaște și înțelege îl animă în toate acțiunile pe care le întreprinde. Realitatea fizică și în deosebi cea umană, relațiile dintre sexe, îl atrag și îi ridică nenumărate probleme. Un astfel de tablou vast îl stimulează, dar îl și intimidează, îl tulbură dar și îl împinge spre a-l explora, îl irită, uneori chiar îl înspăimântă dar îl și atrage ca un magnet.

Această situație ne-a determinat în constatarea stării de lucru privind formarea gender la vârsta școlară mică. Investigația noastră a cuprins 24 de elevi de vârstă școlară mică din IP Gimnaziu „Vasile Alecsandri”, s. Copanca, r-l Căușeni. Zece elevi (7 fete și 3 băieți) locuiesc cu un singur părinte, inclusiv șase elevi locuiesc cu mama, trei elevi - cu bunica și un elev - cu tata.

Chestionarul „Reprezentările gender ale școlarului mic”, elaborat de Nadejda Ovcerenco [5], ne-a permis să diagnosticăm modele parentale funcționale în familiile monoparentale și cele complete, cu impact asupra formării reprezentărilor gender la vârsta școlară mică. Drept obiective

științifice ne-am propus și următoarele: diagnosticarea specificului formării reprezentărilor gender la vârsta școlară mică în familia monoparentală; laborarea sugestiilor cu privire la sporirea eficienței formării reprezentărilor gender a elevului mic în familie.

În realizarea acestei investigații am pornit de la ipoteza, precum că modelul parental are impact asupra formării reprezentărilor gender la vârsta școlară mică, și că nivelul reprezentărilor gender la vârsta școlară mică depinde de tipul de familie din care provine școlarul mic.

Drept variabile ale procesului de formare a reprezentărilor gender la vârsta școlară mică au fost stabilite următoarele:

- a) acceptarea elevilor diferiți sub aspect gender ca egali între egali;
- b) comunicarea gender non-discriminatorie;
- c) implicarea elevilor diferiți sub aspect gender în activități comune.

În continuare redăm schematic datele obținute cu privire la modele parentale de formare a reprezentărilor gender în familii complete și familii monoparentale ca urmare a aplicării chestionarului „Reprezentările gender ale școlarului mic ”

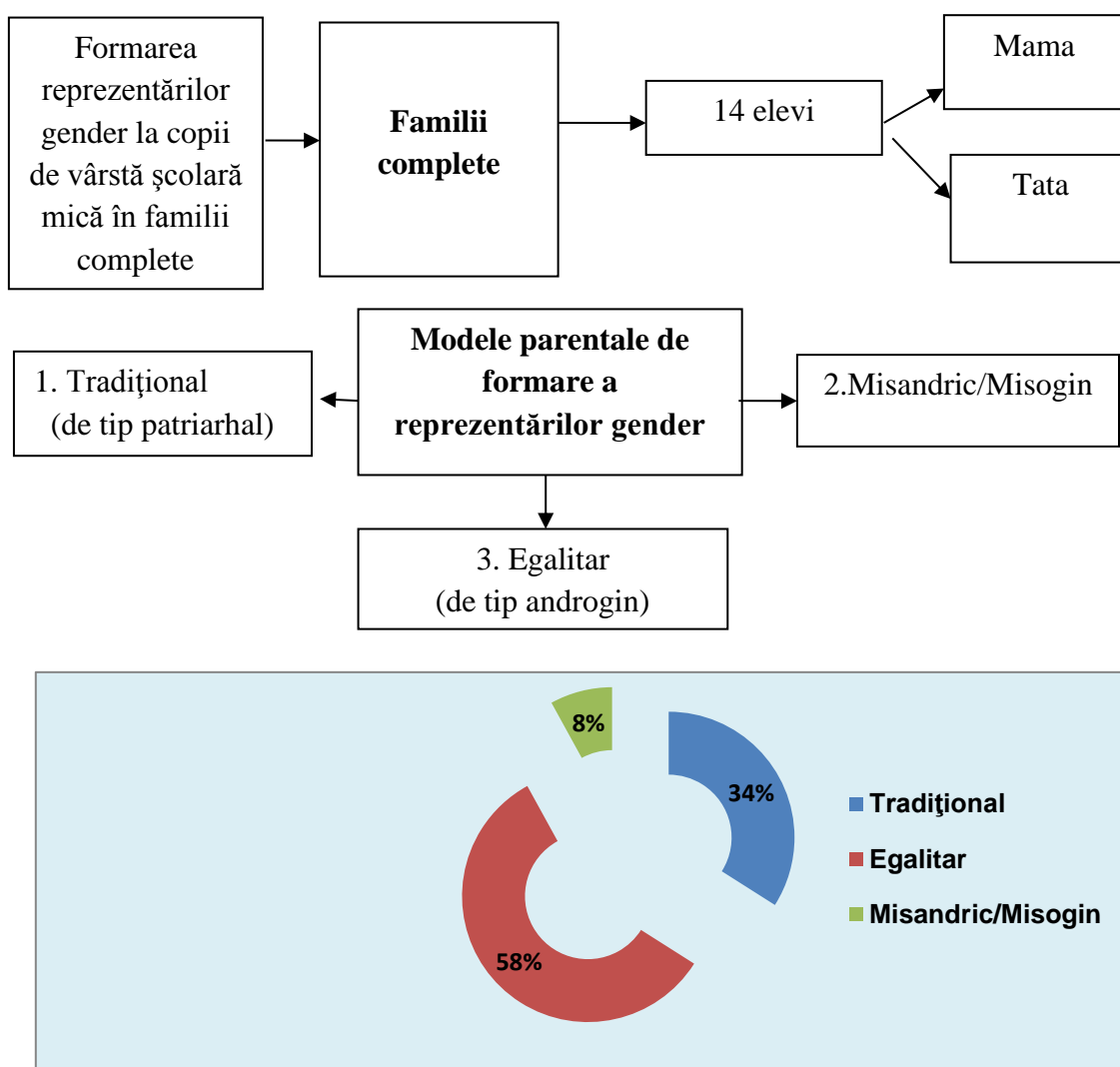

Figura 1. Modele de formare a reprezentărilor gender la elevii mici în familii complete

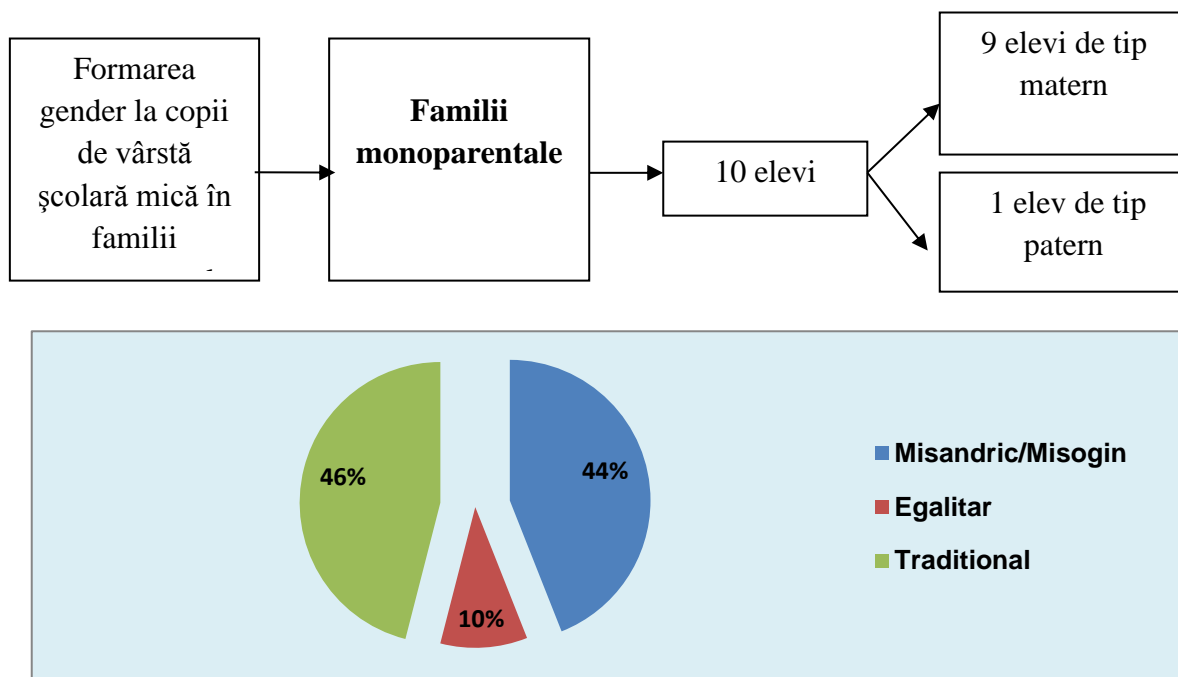

Figura 2. Modele de formare a reprezentărilor gender la elevii mici in familii monoparentale

În urma aplicării chestionarului dat, am constatat că formarea reprezentărilor gender la elevii de vârstă școlară mică, are o influență și o dezvoltare, inclusiv și o formare mai pozitivă în familiile complete, deoarece copiii au o aceeași atitudine față de persoanele diferite sub aspect gender. Am stabilit că cea mai mare responsabilitate și influență în formarea personalității școlarului mic, din perspectiva gender o au familiile complete. Aceștia rămân primii și cei mai importanți educatori ai copiilor, mai întâi că îi influențează prin comportamentul său de la vârsta cea mai fragedă și apoi pentru că au asupra lor autoritatea incomparabilă a iubirii părintești, căreia copiii îi răspund mutual.

Am putea menționa, pentru ca familia monoparentală să îndeplinească cu succes funcțiile sale este nevoie ca acesta să respecte un șir de cerințe, printre care:

Preocuparea permanentă a părintelui pentru autoperfecționarea nivelului cultural și profesional pentru a putea fi un model de formare a reprezentărilor gender pentru a asigura copilului sau în dezvoltarea eficientă din perspectiva genului;

Întemeierea unui cămin familial armonios, unit, care să aibă forța socio-educativă corespunzătoare;

Implicarea rudelor ca forță compensatorie la formarea reprezentărilor gender;

Aportul scolii la realizarea scopurilor tuturor dimensiunilor educației.

Pentru realizarea formării eficiente a reprezentărilor gender la vârstă mică în cadrul familiei monoparentale propunem, în continuare, unele *sugestii* pentru părinți ce presupun implicații educative asupra copiilor pe dimensiunea formării reprezentărilor gender la vârstă școlară mică:

1. Tratați-i pe copii egal, indiferent de apartenența de gen al acestora. Chiar dacă în sinea voastră aveți unele diferențe în accepțiunea fiicelor și a feciorilor nu arătați niciodată, deoarece aceasta le provoacă traume sufletești.

2. Onorați drepturile copiilor, pentru care optează ei foarte mult, indiferent de genul acestuia.

3. Fiți model comportamental pe dimensiunea gender pentru copii. Copilul inconștient imită și se identifică cu părinții, băieții se compară cu tată-l, bunelul sau fratele mai mare, fetele-cu mama, bunica sau sora.

4. Nu dați superioritate nici fetelor, nici băieților. Nu raportați succesele copiilor la genul lor.

5. Manifestați iubire față de copii, o iubire generoasă și necondiționată. Ea înseamnă să le dați copiilor îngrijire fizică, intelectuală, morală cuvenită, să nu-i răsfățați. Fiți empatic, înțelegător și tolerant. Un părinte fără răbdare va ajunge în educație la fel de departe ca un călător care încearcă să treacă deșertul fără cămilă.

Așadar, școlarii mici sunt deschiși spre nou, sensibili și flexibili, vor fi mai curajoși în valorificarea modelelor comportamentale gender pozitive (feminine și masculine) axate pe promovarea egalității șanselor de dezvoltare și realizare personală pe dimensiunea morală, profesională și cea socială. Familiei monoparentale îi rămâne să realizeze cel mai important lucru: să se autoperfecționeze continuu, eliberându-se de stereotipuri, inclusiv de cele de natură gender.

Bibliografie:

1. BODRUG-LUNGU, V. *Democratizarea societății din perspectiva gender*. Chișinău: Ed. CE USM, 2002, 87 p.
2. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău, Editura CEP USM, 2008.
3. GRUNBERG, L., MIROIU, M. *Gen și educație*. București: Ed. Alternative, 1997.
4. HANDRABURA, L. Stereotipuri de gen în mass-media. In: *Didactica Pro*, nr.2 (24) aprilie, Chișinău, 2004, p.68.
5. OVCERENCO, N. Valoarea socioprofesională a demnității din perspectiva gender. In: *Responsabilitate publică în educație*. Ediția a X-a. Constanța: Fundația pentru promovarea competenței magister, 2018. pp.157-160. ISSN 2060-3358
6. OVCERENCO, N. Relația dintre educația tinerilor pentru parentalitate și educația de gen în era globalizării. In: *Educația din perspectiva valorilor*. Tom X: SUMNA THEOLOGIAE. Alba Iulia. 2018, pp.117-122.

7. SAXTON, L. *The individual, marriage, and the family*. Seventh edition, wadsworth Inc., Belmont, 1990, 650 p.
8. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale*. Iași: Polirom, 1997, 278 p.